

OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA RAQAMLI PEDAGOGIKA ORQALI O'QITUVCHILARNING INNOVATSION TA'LIM STRATEGIYALARINI SHAKLLANTIRISH

Rustamova Xoljonbuvi Ulug'bek qizi

Navoiy Davlat Universiteti San'at va sport fakulteti

Pedagogika nazariyasi va tarixi yunalishi 1-kurs magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida raqamli pedagogika asosida o'qituvchilarning innovatsion ta'lim strategiyalarini shakllantirish masalalari tahlil qilingan. Raqamli ta'lim muhiti, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining pedagogik jarayondagi o'rni hamda zamonaviy ta'lim platformalaridan foydalanishning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, P.V. Vedeneev, A.S. Zavarixin, V.S. Tarasov, A.B. Fedorov, D.P. Xashimova, R.A. Parpieva, A.X. Maxmudov, Z.B. Abduraxmonov kabi olimlarning ilmiy qarashlari asosida raqamli pedagogikaning afzalliklari va muammolari tahlil etilgan. Oliy ta'lim tizimida innovatsion strategiyalarni rivojlantirishda masofaviy ta'lim, elektron resurslar, sun'iy intellekt, virtual texnologiyalar hamda pedagoglarning raqamli kompetentligini oshirish muhim omil sifatida ko'rsatib o'tilgan. Tadqiqot natijasida raqamli pedagogika o'qituvchilarning kasbiy mahoratini rivojlantirish, ta'lim sifatini oshirish va talabalarning kreativ hamda tanqidiy fikrlashini shakllantirishga xizmat qilishi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli pedagogika, innovatsion ta'lim strategiyalari, raqamli ta'lim muhiti, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, oliy ta'lim, masofaviy ta'lim, elektron resurslar, media kompetentlik, sun'iy intellekt, virtual texnologiyalar, pedagogik innovatsiyalar, raqamli kompetensiya, interfaol ta'lim, multimedia texnologiyalari.

Ilm-fan va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi jamiyatning barcha sohalariga, xususan, oliy ta'lim tizimiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. So'nggi yillarda texnologiyalashtirish, axborotlashtirish va raqamlashtirish jarayonlari pedagogik faoliyatning mazmunini yangilab, o'qituvchilarning innovatsion yondashuvlarini

shakllantirishga xizmat qilmoqda. Shu sababli oliy ta'lim muassasalarida raqamli pedagogikani rivojlantirish va o'qituvchilarning innovatsion ta'lim strategiyalarini shakllantirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Raqamli pedagogika – bu zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda ta'lim jarayonini tashkil etish, boshqarish va takomillashtirishga qaratilgan pedagogik faoliyatdir. Raqamli ta'lim muhiti esa o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi interfaol hamkorlikni ta'minlovchi, elektron resurslar va texnologiyalar asosida shakllangan innovatsion muhit sifatida tavsiflanadi.

P.V. Vedeneev, A.S. Zavarixin, J.N. Zayseva, T.N. Kazarina, B.A. Krasilnikova, V.I. Soldatkin va V.S. Tarasovlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda “raqamli ta'lim muhiti” tushunchasi antroposofik nuqtai nazardan yoritilgan bo'lib, unda insonning ijodiy salohiyati, mustaqil fikrlashi va axborot bilan ishlash kompetensiyalarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan¹.

E.V. Ustyujanina va S.G. Evsyukovlarning fikricha, oliy ta'lim muassasalarida raqamli pedagogikani rivojlantirish quyidagi shakllarda amalga oshiriladi:

- ma'ruza, taqdimot, darslik va topshiriqlarni elektron shaklga o'tkazish;
- pedagog va talabalar uchun interfaol elektron muhit yaratish;
- elektron kabinetlar, forumlar, vebinarlar va virtual auditoriyalarni tashkil etish;
- elektron darsliklar, videoma'ruzalar, kompyuter o'yinlari va kvestlarni ishlab chiqish;
- sun'iy intellekt imkoniyatlarini ta'lim jarayoniga joriy qilish.

S.V. Tarasov raqamli ta'lim muhitining mazmunli, metodik, kommunikativ va texnologik komponentlardan tashkil topishini ta'kidlaydi. Uning fikricha, zamonaviy ta'lim muhiti multimedia vositalari, kompyuter texnologiyalari va raqamli platformalar bilan boyitilishi lozim.

---

¹ Т.И. Алюнова Проблемы цифровизации в современном вузе // Педагогика и современное образование: традиции, опыт и инновации : сб. ст. VIII Междунар. науч.-практ. конф. – Пенза: МЦНС «Наука и Просвещение», 2019. – С. 45.

A.B. Fedorov mediata'limni shaxsning kommunikativ madaniyatini shakllantirish, tanqidiy tafakkurini rivojlantirish va media matnlarni tahlil qilish qobiliyatini oshirish vositasi sifatida baholaydi. Shu bilan birga, u o'qituvchilarning Zoom, Google Meet, Google Disk, Camtasia Studio kabi platformalarda erkin ishlay olishi innovatsion pedagogikaning muhim talabi ekanligini qayd etadi.

D.P. Xashimova va R.A. Parpievalar oliy ta'lim tizimida AKTdan samarali foydalanish muammolarini tadqiq etib, quyidagi muhim vazifalarni ilgari suradilar:

- internet infratuzilmasini rivojlantirish;
- mobil aloqa xizmatlari sifatini oshirish;
- talabalar va o'qituvchilar uchun zamonaviy AKT vositalaridan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish;
- masofaviy ta'lim platformalarini rivojlantirish;
- virtual laboratoriyalar va media studiyalar tashkil etish;
- pedagoglarning raqamli kompetentligini uzluksiz oshirib borish;
- bulutli texnologiyalar, virtual voqelik va 3D texnologiyalarni joriy qilish.

D.S. Nosirova va U.M. Xalikovalar raqamli texnologiyalarni ta'lim tizimiga tatbiq etishda mavjud muammolarni ham ko'rsatib o'tadilar. Ularning fikricha, internet sifatining pastligi, texnik vositalarning yetarli emasligi, media savodxonlik darajasining sustligi hamda masofaviy ta'limda javobgarlikning to'liq shakllanmaganligi asosiy muammolar sirasiga kiradi.

U.M. Xalikova elektron resurslardan foydalanish ta'lim samaradorligini oshirishini ta'kidlab, multimedia taqdimotlari talabalarning bilimlarni yaxshiroq o'zlashtirishiga, motivatsiyasining ortishiga va olingan bilimlarning uzoq vaqt xotirada saqlanishiga yordam berishini qayd etadi.

N.I. Kasperskaya esa ta'lim tizimini raqamlashtirishning ayrim salbiy jihatlariga e'tibor qaratadi. U quyidagi muammolarni ko'rsatadi:

- plagiat va ko'chirmachilikning kuchayishi;
- akademik halollikning pasayishi;
- talabalar orasida mantiqiy fikrlash va mutolaa madaniyatining sustlashuvi;

- pedagog roliga bo‘lgan talablarning o‘zgarishi;
- jamoaviy muhit va jonli muloqotning kamayishi².

A.X. Maxmudov va Z.B. Abduraxmonov raqamli texnologiyalarni ta’lim tizimiga tatbiq qilish tarixini va istiqbollarini tahlil qilib, O‘zbekistonda raqamli kutubxonalar hamda universitetlarning raqamli kampuslarini rivojlantirish zarurligini ta’kidlaydilar. Ularning fikricha, raqamli kampuslar talabalar va pedagoglarga ta’lim olish bilan bir qatorda ilmiy izlanishlar olib borish, elektron resurslardan foydalanish va kundalik faoliyatni samarali tashkil etish imkonini beradi³.

Bugungi kunda global axborotlashuv sharoitida oliy ta’lim tizimida quyidagi tendensiyalar kuzatilmoqda:

- masofaviy ta’limning rivojlanishi;
- Coursera, Moodle, EdX, Lektorium kabi ta’lim platformalarining kengayishi;
- sun’iy intellektning ta’limga kirib kelishi;
- ta’lim xizmatlarining raqobatbardoshligi oshishi;
- o‘qituvchilarning raqamli kompetentligiga bo‘lgan talabning kuchayishi.

Shu sababli oliy ta’lim muassasalarida o‘qituvchilarning innovatsion ta’lim strategiyalarini shakllantirish uchun:

- raqamli pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirish;
- interfaol metodlarni qo‘llash;
- elektron ta’lim resurslarini yaratish;
- virtual va masofaviy ta’lim texnologiyalaridan foydalanish;
- kreativ va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi metodlarni tatbiq etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli pedagogika oliy ta’lim muassasalarida o‘qituvchilarning innovatsion ta’lim strategiyalarini shakllantirishning asosiy omillaridan biridir. Zamonaviy raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan ta’lim muhiti

---

² Н.И. Касперская Цифровая экономика и риски цифровой колонизации // Информационный портал семейной политики, 2019.

³ А.Х. Махмудов, З.Б. Абдурахмонов Таълимда замонавий рақамли технологияларидан фойдаланишнинг ютуқлари ва муаммолари // Ж. Academic Research in Educational Sciences. – Чирчик, 2021. – Б. 98.

pedagoglarning kasbiy mahoratini oshiradi, ta'lim samaradorligini kuchaytiradi hamda talabalarning zamonaviy bilim va kompetensiyalarni egallashiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADBIYOTLAR

1. Т.И. Алюнова Проблемы цифровизации в современном вузе // Педагогика и современное образование: традиции, опыт и инновации : сб. ст. VIII Междунар. науч.-практ. конф. – Пенза: МЦНС «Наука и Просвещение», 2019. – С. 45.
2. М.Е. Вайндорф-Сысоева, М.Л. Субочева “Цифровое образование” как системообразующая категория: подходы к определению // Ж. Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Педагогика. – Москва, 2018. – № 3. – С. 25–36.
3. Ж.Н. Зайцева, В.И. Солдаткин Генезис виртуальной образовательной среды на основе интенсификации информационных процессов современного общества // Ж. Информационные технологии. – Киев, 2000. – № 3. – С. 44–48.
4. Н.И. Касперская Цифровая экономика и риски цифровой колонизации // Информационный портал семейной политики, 2019.
5. А.Х. Махмудов, З.Б. Абдурахмонов Таълимда замонавий рақамли технологияларидан фойдаланишнинг ютуқлари ва муаммолари // Ж. Academic Research in Educational Sciences. – Чирчиқ, 2021. – Б. 98.
6. Т.В. Никулина, Е.Б. Стариченко Информатизация и цифровизация образования: понятия, технологии, управление // Ж. Педагогическое образование в России. – Екатеринбург, 2018. – № 8. – С. 107.
7. Д.С. Носирова Рақамли технологиялар воситасида ўқув жараёнини ташкил этишнинг муаммолари ва истиқболлари // Models and Methods in Modern Science: International Scientific-Online Conference. – Б. 87.
8. С.В. Тарасов Образовательная среда: понятие, структура, типология // Ж. Вестник Санкт-Петербургского ГУ им. А.С. Пушкина. – Санкт-Петербург, 2011. – № 11. – С. 133–138.

9. Е.В. Устюжанина, С.Г. Евсюков Цифровизация образовательной среды: возможности и угрозы // Ж. Вестник РЭУ им. Г.В. Плеханова. – Москва, 2018. – № 1 (97). – С. 3–12.